

94Ε«Ανάλυση σχολικού λόγου» - Χειμερινό εξάμηνο 2024-25
ΤΕΑΠΗ, ΕΚΠΑ - Υποενότητα «Πρακτική Άσκηση στις μεθόδους έρευνας»
Περίγραμμα μαθήματος

Στοιχεία επικοινωνίας:

Γραφείο Α. Βασιλοπούλου: Ιπποκράτους 31, 3ος όροφος

Τηλέφωνο: 210 3688510 Email: avasil@ecd.uoa.gr

Ηλεκτρονική τάξη: <http://eclass.uoa.gr/courses/ECD143>

Σχέδιο μαθήματος:

1^η εβδομάδα

Εισαγωγή - Θεωρητικές αφετηρίες

2^η εβδομάδα

Θεωρητικές αρχές και έννοιες ανάλυσης συνομιλίας

3^η εβδομάδα

Η ερευνητική διαδικασία, τεχνικές ανάλυσης και απομαγνητοφώνησης

4^η εβδομάδα

Η εκπαιδευτική διεπίδραση ως θεσμικός λόγος

Τριαδική δομή Ερώτησης-Απάντησης-Ανατροφοδότησης

5^η εβδομάδα

Η εναλλαγή συνεισφορών

6^η εβδομάδα

Ο ρόλος των ερωτήσεων στη σχολική τάξη

Οι απαντήσεις/συνεισφορές των μαθητ(ρι)ών

7^η εβδομάδα

Η θέση της ανατροφοδότησης: νύξεις, επαναλήψεις, αναδιατυπώσεις, διόρθωση

8^η εβδομάδα

Το φαινόμενο της διόρθωσης

9^η εβδομάδα

Ο επιστημικός χαρακτήρας της συνομιλίας

10^η εβδομάδα

Σημείο συνάντησης διεπιδραστικών και παιδαγωγικών πρακτικών

Πολυτροπική ανάλυση

11^η εβδομάδα

Ο λόγος σε διαφορετικές σχολικές πρακτικές

Ανάλυση κατηγορικής υπαγωγής

12^η εβδομάδα

Ομαδικές παρουσιάσεις ανάλυσης και ερευνητικών ευρημάτων

13^η εβδομάδα

Ανακεφαλαίωση και αξιολόγηση μαθήματος

Στόχος μαθήματος:

Στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών/τριών με τη μεθοδολογία της ανάλυσης λόγου και συγκεκριμένα με την προσέγγιση της ανάλυσης συνομιλίας και την αξιοποίησή της για τη μελέτη της γλωσσικής διεπίδρασης στο νηπιαγωγείο. Αντικείμενο του μαθήματος είναι η ανάλυση των εκπαιδευτικών και συνομιλιακών πρακτικών στη διεπίδραση εκπαιδευτικού-παιδιών στο νηπιαγωγείο. Οι φοιτητές/τριες καλούνται να εκπονήσουν ποιοτική έρευνα, να εξοικειωθούν με τη θεωρία και τις τεχνικές της συγκεκριμένης προσέγγισης και να προβληματιστούν πάνω σε πρακτικές/εφαρμοσμένες προεκτάσεις της.

Συγγράμματα:

Επιλογή 1:

α) Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού Μ. και Β. Τσάκωνα (επιμ.) (2014) *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*, Αθήνα: εκδόσεις νήσος

β) Υλικό μαθήματος (ηχητικό υλικό, απομαγνητοφωνήσεις, κείμενα στην η-τάξη σε συνεννόηση με διδάσκουσα)

ή

Επιλογή 2:

α) Potter J. & M. Wetherell (2009) *Λόγος και Κοινωνική Ψυχολογία: Πέρα από τις στάσεις και τη συμπεριφορά*, Αθήνα: εκδόσεις Μεταίχμιο.

β) Υλικό μαθήματος (ηχητικό υλικό, απομαγνητοφωνήσεις, κείμενα στην η-τάξη σε συνεννόηση με διδάσκουσα)

Τρόπος αξιολόγησης:

Το μάθημα περιλαμβάνει υποχρεωτική παρακολούθηση διαλέξεων και εποπτειών (συνεδρίες ανάλυσης δεδομένων), ομαδική ερευνητική εργασία σε **ομάδες των 3-5 ατόμων** (προφορική παρουσίαση και γραπτή εργασία). Οι φοιτητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν απομαγνητοφωνήσεις από ηχογραφήσεις δραστηριοτήτων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σε νηπιαγωγεία ή που αποτελούν μέρος ευρύτερης βάσης δεδομένων για την επικοινωνία στη σχολική τάξη. Για τη διαχείριση και ανάλυση του υλικού τηρούνται αυστηρά οι κανόνες δεοντολογίας της έρευνας που αφορούν στις πρακτικές ασκήσεις.

Η τελική προθεσμία παράδοσης της εργασίας θα οριστεί σε συγκεκριμένη ημέρα και ώρα εντός της εξεταστικής του χειμερινού εξαμήνου. Οι φοιτητές/ήτριες αξιολογούνται ως εξής:

α) Συμμετοχή της **ομάδας σε δύο εποπτείες (δια ζώσης συνεδρίες ανάλυσης δεδομένων)** στο γραφείο της διδάσκουσας. (Οι συνεδρίες θα οριστούν κατόπιν συνεννόησης με τη διδάσκουσα. Βαθμολογείται η συμμετοχή των μελών της ομάδας). *Οκτώβριος-Δεκέμβριος 20%*

β) **Συμμετοχή στο μάθημα και ομαδική παρουσίαση** της ομαδικής ερευνητικής εργασίας στην ολομέλεια στο τέλος του εξαμήνου σε συνθήκες επιστημονικού συνεδρίου. *Οκτώβριος-Φεβρουάριος 30%*

γ) **Ομαδική** γραπτή ερευνητική εργασία (βιβλιογραφική επισκόπηση, ανάλυση ηχογραφημένων συνομιλιών και παρουσίαση ερευνητικών ευρημάτων) (6.000 λέξεις) *Φεβρουάριος 50%*

Εισαγωγική βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Antaki, Ch. (2011) «Η ανάλυση συνομιλίας και η στροφή στον λόγο στην κοινωνική ψυχολογία», στο Ν. Μποζατζής και Θ. Δραγώνα (επιμ.), *Κοινωνική Ψυχολογία: Η στροφή στον λόγο*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 113-130.

Βασιλοπούλου, Α. (2006) «Η εναλλαγή των συνομιλητών ως δεξιότητα προφορικής επικοινωνίας στο νηπιαγωγείο», *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σσ. 69-80.

Βασιλοπούλου, Α. (2010β) «Βασικές έννοιες και μέθοδος της ανάλυσης συνομιλίας: η περίπτωση της σχολικής τάξης» στο Μ. Πουρκός και Μ. Δαφέρμος (επιμ.) *Ποιοτική Έρευνα στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*, Αθήνα: εκδ. Τόπος, σσ. 671-698.

Βασιλοπούλου, Α. (2014) «Η κατανόηση της κοινωνικής δράσης μέσα από την ανάλυση συνομιλίας» στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού και Β. Τσάκωνα (επιμ.) *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*, Αθήνα: νήσος, σσ. 81-118.

Βασιλοπούλου, Α. (2018) «Το σύμπλεγμα διαδοχικών ερωτήσεων ως τεχνική υπαινικτικής εκμείευσης στο Νηπιαγωγείο» στο Θ.-Σ. Παυλίδου (επιμ.) *Ερωτήσεις-Απαντήσεις στην Προφορική Επικοινωνία*, *Μελέτες για τον Προφορικό Λόγο 3*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, σσ. 191-212.

Mercer, N. (1995/2000) *Η Συγκρότηση της Γνώσης: Γλωσσική αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων*, μετάφραση: Μαρία Παπαδοπούλου, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παυλίδου, Θ.-Σ. (επιμ.)(2015) *Ελληνική Γλώσσα και Προφορική Επικοινωνία*, *Μελέτες για τον Προφορικό Λόγο 1*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Παυλίδου, Θ.-Σ. (επιμ.) (2016) *Καταγράφοντας την Ελληνική Γλώσσα*, *Μελέτες για τον Προφορικό Λόγο 2*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Ritzer, G. (1996) «Φαινομενολογική κοινωνιολογία και εθνομεθοδολογία» στο Μ. Πετμεζίδου (επιμ.) *Σύγχρονη Κοινωνιολογική Θεωρία*, (τομ. 1) Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, σσ. 281-331.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Heritage, J. (2009) "Conversation Analysis as Social Theory", στο B. S. Turner (επιμ.) *The New Blackwell Companion to Social Theory*, West Sussex: Wiley-Blackwell, 300-320.

Edwards, D. & N. Mercer (1987) *Common Knowledge: The Development of Understanding in the Classroom*, London: Routledge.

Lester, J. N. & M. O'Reilly (2019) *Applied Conversation Analysis*, Thousand Oaks, CA: Sage.

McHoul, A. (1978) "The organization of turns at formal talk in the classroom". *Language in Society* 7: 183-213.

McHoul, A. (1990) "The organisation of repair in classroom talk". *Language in Society* 19: 349-377.

Mehan, H. (1979) *Learning Lessons: Social organization in the classroom*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Sacks, H., Schegloff, E.A. & G. Jefferson. (1974) "A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation", *Language* 50: 696-735.

Ξενόγλωσσες πηγές και πληροφορίες στο διαδίκτυο

-Ιστοσελίδα της International Society for Conversation Analysis με υλικό, podcast, ανακοινώσεις συνεδρίων και εκδηλώσεων ανάλυσης συνομιλίας <https://www.conversationanalysis.org/> Τελευταία πρόσβαση 23/09/24

-Stokoe E. (2014) "The science of analyzing conversations, second by second" TEDxBermuda.

<https://www.youtube.com/watch?v=MtOG5PK8xDA> Τελευταία πρόσβαση 23/09/24

- The Conversational Rollercoaster: ethnomethodology & conversation analysis at New Scientist Live <https://www.youtube.com/watch?v=HukdRTnl228&t=4s> Τελευταία πρόσβαση 23/09/24